

Konec II. světové války v obci Březolupy

V letošním roce slavíme 70. let od konce II. světové války i osvobození naší obce příslušníky rumunské královské armády. Při této příležitosti jsem si dovolil zpracovat s využitím historických pramenů článek o této významné události.

Využil jsem zápisy z Kroniky obce Březolupy z let 1928-69, která je uložena ve Státní okresním archívu v Uherském Hradišti, dále pak osobního vyprávění pamětnice z doby osvobození naší vesnice paní Marie Lysoňkové a další regionálních periodik, z nichž jsem čerpal zejména informace o postupu osvobozujících vojsk.

Nejdříve uvedu citaci ze zápisu v obecní kronice pro rok 1945: „Německé jednotky byly v naší vesnici od 18. 4. do 30. 4. nočních hodin. Měly v Chrástkách i jinde připraveny kulometná hnízda a zákopy. Občané museli vojska zásobovat. Dělostřelectvo ohradilo obec v půlkruhu třemi bateriemi, které střílely směrem na Uh. Brod a Mistřice. 30. dubna opustilo dělostřelectvo rychle pozice a ujíždělo ke Zlínu. Také pěchota se stáhla. Ustupující jednotky v některých domech rabovaly. Dne 1. května ve 12 hodin 20 minut dorazily do Březolup konečně první jednotky osvobozující rumunské armády. Němci ukrytí v lesích kladli odpor a odstřelovali východní část vesnice, kde bylo rumunské dělostřelectvo. Střelba trvala celou noc. Nakonec němci brzy ráno 2. května ustoupili i z okolí Březolup.“.

Byly to určitě pro všechny těžké chvíle. Některé vesnice v našem okolí byly již osvobozené, ale jinde se na osvobození od okupantů stále ještě čekalo. Podle zjištěných informací osvobodili rumunští vojáci dopoledne 1. 5. vesnici Nedachlebice. Následně pak postupovali 2. 5. od Březolup a osvobodili postupně Šarovy a Lhotu. Sovětští vojáci se osvobozování naší obce neúčastnili, i když si to hodně lidí dodnes myslí, protože postupovali od Uh. Brodu na důležitější cíle, větší města.

Další část osvoboditelů tentokrát spojené jednotky rumunské a sovětské armády osvobodila již 30. 4. Prakšice, 1. 5. pak Částkov, Svárov a Kelníky, pravděpodobně stejná jednotka dne 2. 5. pak i Zlámanec a Bohuslavice. Poslední skupinou jsou obce osvobozené pouze sovětskou armádou. Těmi byly: 1. 5. Pašovice (po těžkých bojích od 26. 4.) a Velký Ořechov. Tato vojenská skupina směřovala pravděpodobně dále ve směru na Zlín. Z největší pravděpodobností jiné sovětské jednotky pak osvobodili i obce Mistřice, Bílovice, Topolnou, Komárov a město Napajedla, všechny 1. května 1945.

Několik dnů byla v obci ubytována celá posádka se vším všudy. Koně, vojáci i velitelé. Ve škole byla zřízena nemocnice, uprostřed obce byla pekárna a v parku byla kuchyň. Někteří vojáci si však vařili pro sebe a pro své velitele přímo v domech, ve kterých bydleli.

Při osvobozovacích bojích v širším okolí Březolup utrpělo zranění mnoho rumunských vojáků. Pět důstojníků a osm rumunských vojáků zemřelo v dnech 1. až 6. 5. 1945 v Březolupech. Byli původně pochováni na místním hřbitově v blízkosti kříže. Hroby byly podle pamětníků označeny

dřevěnými kříži a jména napsána černou barvou. Ve dnech 13. a 14. 12. 1951 byla těla exhumována a ostatky vojáku převezeny na Ústřední hřbitov města Brna, kde byly uloženy do společného hrobu vojáků Rumunské královské armády. Jejich jména jsou vytesána na památníku, který je umístěn u Březolupského kostela. Naše vzpomínka a poděkování proto ať letí do vzdáleného balkánské země k rodinám těch, kteří padly při osvobození naší vlasti.

Z civilního obyvatelstva byl zraněn pouze Josef Hoferek. Jedna zbloudilá střela z kulometu si to namířila do místní části Podsedky. Ve sklepě domu číslo 80, který je dodnes v zahradě, bylo schováno několik sousedů i s dětma. Pan Hoferek se šel, když utichla střelba podívat co se děje. V momentě, kdy se pravou rukou chytil za portál sklepa zvenčí, tak ho nějaký „šrapnel“ zasáhl do této ruky a utrhl mu palec a ještě jeden prst. Bylo velké štěstí, že střela nevletěla dovnitř do sklepa, kde by způsobila pravděpodobně větší tragédii, ale utrhlá panu Hoferkovi „pouze“ prsty na ruce. Takto se v Březolupích schovávali i další obyvatelé, aby se jim při střelbě nic nestalo.

Památník obětem II. světové války byl slavnostně odhalen 1. května roku 1952. Jsou na něm uvedeni Ti, kteří zaplatili za naši svobodu cenu nejvyšší, svůj život.

V horní části jsou obyvatelé naší obce, kteří byli za svou protinacistickou činnost popraveni v období let 1941-45. Následující seznam rekapituluje oběti nacistického teroru.

<i>příjmení a jméno</i>	<i>narození</i>	<i>úmrť</i>	<i>poznámka</i>
Horák Bohumil	1911	1941	
František Kovář	8.12.1906 – Březolupy č.42	1942	
MUDr. Václavík Jan	1892	24.10.1942 - Mauthausen	lékař
MUDr. Maňásek Jan	1897	1943	lékař
Irma Špundová	1882	1943	židovské národnosti
Kadlec František	12.4.1904 – Březolupy č.92	29.9.1944 - Osvětim	popraven v koncentračním táboře
Křen Ludvík	13.1.1900 – Březolupy č.237	31.5.1944 – Zlín	starosta obce 1937-44, spáchal sebevraždu po mučení gestapem
Hubáček Josef	17.3.1895 – Březolupy č.120	1944	
Horák Josef	6.6.1878 – Březolupy č.26	18.1.1945 - Vratislav	umučen gestapem

Odpor proti nacistickým vládcům vyjadřovali celé rodiny i jednotlivci. Byli to občané různého povolání i politického myšlení, ale spojoval je boj proti okupantům. Byli mezi nimi ti, jejichž jména jsou na věčnou vzpomínku vyryta na památníku, ale i ti kteří měli to štěstí a tyto roky přežili.

Některé jména těchto našich spoluobčanů se dochovala. Seznam však z velkou pravděpodobností není konečný a zcela úplný. S odstupem 70 let nebude jednoduché vše v archívech dohledat a ověřit. Snad se mě, nebo nějakému jinému badateli, podaří v příštích letech seznam upřesnit, doplnit a budeme ho moci třeba při dalším „kulatém“ výročí osvobození uveřejnit a uchovat pro další generace.

Na památníku jsou v jeho spodní části uvedeni padlí rumunští důstojníci a vojíni. Při kontrole pohřbených rumunských vojáků bylo zjištěno, že v našem seznamu bylo několik chyb, vzniklých zřejmě špatným přepisem cizích jmen. Při jeho renovaci, která byla dokončena v předvečer oslav 70. let od ukončení II. světové války byly tyto chyby odstraněny a na památníku tak budou po 63 letech uvedena již správná jména těchto bojovníků za svobodu.

Pro budoucí generace uvádím jména těchto mužů, kteří položili svůj život daleko od svého domova a jejich ostatky tak nemohly spočinout v místě jejich kořenů.

<i>příjmení a jméno</i>	<i>vojenská hodnost</i>	<i>datum úmrtí</i>
Haum Mihai	rotný	3.5.1945
Ungureanu Lazar	rotný	3.5.1945
Reberecht Stan	rotný sanitár	3.5.1945
Lucan Ioan	desátník	3.5.1945
Iosif Dumitru	vojín	3.5.1945
Ghebae Ion	vojín	3.5.1945
Cismaru Mihai	vojín	3.5.1945
Roga Petre	vojín	6.5.1945
Profiru Gheorghe	svobodník	6.5.1945
Petre L. Vasile	vojín	6.5.1945
Chelaze Ioan	vojín	1.5.1945
dva neznámí rumunští vojíni	vojín	1.5.1945

Zpracoval dne 28.4.2015

Radek Berecka, kronikář obce Březolupy